

جامعیت گزارشهای سالانه و ویژگیهای مالی شرکتهای پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران

دکتر علی ثقفی^۱ - دکتر اسفندیار ملکیان^۲

چکیده مقاله

این تحقیق جامعیت گزارشهای سالانه و رابطه آن با ویژگیهای مالی شرکتهای پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران را مورد بررسی قرار می‌دهد. در این تحقیق پس از مشخص کردن جامعیت (افشای کامل)^۳ گزارشهای سالانه، عوامل مرتبط و مؤثر بر آن مورد آزمون قرار گرفت. نتایج نشان می‌دهد که بین اندازه شرکت (جمع داراییها)، نسبت بدهیها به حقوق صاحبان سهام، فروش خالص و سود قبل از مالیات به فروش خالص با افشای کامل گزارشهای سالانه رابطه معنادار وجود دارد، ولی بین سود قبل از مالیات به حقوق صاحبان سهام با جامعیت رابطه معنادار وجود ندارد.

۱- سرپرست دوره دکترای حسابداری دانشگاه علامد طباطبایی

۲- عضو هیأت علمی دانشگاه مازندران

واژه‌های کلیدی

جامعیت گزارشهای سالانه - افشای کامل صورتهای مالی - ویژگیهای مالی - ساختار مالی - عملکرد.

مقدمه

از آنجایی که سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان دو گروه اصلی استفاده‌کنندگان برون سازمانی اطلاعات مالی به شمار می‌روند، تهیه و فراهم کردن اطلاعات مربوط برای این دو گروه یکی از رسالت‌های اصلی گزارشگری مدیریت و سیستم‌های حسابداری می‌باشد. از این رو، توجه ویژه به نوع نیازهای اطلاعاتی این افراد ضروری است. با توجه به اینکه استفاده‌کنندگان مزبور گزارشهای مالی را به عنوان یکی از منابع اصلی اطلاعات مالی در مورد واحدهای اقتصادی مبنای تصمیم‌گیری قرار می‌دهند، بنابراین این گزارشگری مالی براساس نظر هیأت تدوین اصول پذیرفته شده حسابداری آمریکا (FASB)^۱ باید اطلاعاتی را فراهم سازد که برای سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان بالفعل و بالقوه و سایر استفاده‌کنندگان در تصمیم‌گیریهای سرمایه‌گذاری و اعطای اعتبار و سایر تصمیمات مشابه مفید واقع شود.^۲

برای مفید واقع شدن اطلاعات حسابداری در تصمیم‌گیری توسط افراد برون سازمانی، هدفهای حسابداری و گزارشگری مالی ایجاد می‌کند که اطلاعات مربوط به گونه‌ای مناسب و کامل افشا شود. افشا در حسابداری یک واژه فراگیر است و بعضاً به عنوان اصل افشا شناخته می‌شود که تقریباً تمامی فرآیند گزارشگری مالی را دربر می‌گیرد و بر کلیه جوانب مالی تأثیر می‌گذارد.^۳

اگر چه افشای کامل در گزارشهای سالانه نقش اساسی در تصمیم‌گیریهای صحیح و آگاهانه

1- Financial Accounting Standard Board

2- FASB, Objectives of Financial Reporting by Business Enterprises, Statement of Financial Accounting Concept, No. 1, 1978, Par. 34.

3- Eldon S Hendriksen, Accounting Theory, 5th. ed. Irwin, 1990, P. 854.

گروه‌های مختلف بخصوص سرمایه‌گذاران دارد، اما تحقیقات انجام شده در کشورهای مختلف بعضاً نشان داده است که واحدهای اقتصادی بدون فشارهای دولت و الزامات قانونی و یا حرفه‌ای، تمایلی به افشای کامل اطلاعات مالی ندارند. احتمال می‌رود که عدم تمایل به افشای کامل مرتبط با ساختار مالی و عملکرد شرکتها باشد که این مورد مسأله اصلی در این تحقیق است.^۱

تشریح و بیان موضوع

امروزه سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری، نقش بسیار مهمی در گردش فعالیتهای سازمان و به طبع آن در محیط اقتصادی کلان کشور دارد. بسیاری از تصمیمات اقتصادی بر اساس اطلاعات حاصل از این سیستمها اتخاذ می‌شود. سهم عمده‌ای از مبادلات اوراق بهادار تحت تأثیر ارقام و اطلاعات حسابداری است. اطلاعات حسابداری که در قالب گزارشهای مالی در اختیار سرمایه‌گذاران، اعتبار دهندگان بالفعل و بالقوه و دیگر گروه‌های ذینفع قرار می‌گیرد، هنگامی می‌تواند در تصمیم‌گیریهای اقتصادی مؤثر افتد که از ویژگیهای کیفی خاصی برخوردار باشد. تدوین کنندگان استانداردهای حسابداری اساساً ویژگیهای قابل فهم بودن، مربوط بودن، قابل اعتماد بودن و قابلیت مقایسه داشتن را بر شمرده‌اند که هر کدام نیز زیر ویژگیهایی مرتبط با خود را دارند.

با توجه به محدودیتهای مقیاس اندازه‌گیری در حسابداری و محدودیتهای استفاده‌کننده در درک و جذب اطلاعات گزارش شده و نسبی بودن ویژگیهای کیفی، اطلاعات مالی هنگامی می‌تواند برای تصمیم‌گیری مفید واقع شود که تعادل نسبی بین ویژگیهای کیفی برقرار باشد و با افشای کامل، آثار مالی رویدادها را به روشنی توصیف کند. تنها زمانی می‌توان ادعا کرد که گزارشهای مالی جامعیت دارد که از افشای کامل اطلاعات در مفهوم وسیع آن برخوردار باشد.

۱- براساس یارهای از نتورسها به ویژه "Signaling Theory" مدیریت واحدهای تجاری نه تنها گرایش به افشای کامل اطلاعات دارند. بلکه می‌کوشند که اطلاعات "صحیح" در اختیار استفاده‌کنندگان قرار دهند.

این تحقیق درصدد است، ضمن تعیین جامعیت گزارشهای سالانه شرکتهای پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران، ارتباط احتمالی آن را با ساختار مالی و عملکرد شرکتهای را مشخص نماید.

دلایل اهمیت موضوع تحقیق

از مجموعه نقطه نظراتی که در تبیین موضوع تحقیق گفته شد، این نکته آشکار می‌شود که موضوع افشای اطلاعات به نحو مناسب، جامع و کامل در گزارشهای سالانه شرکتهای، در تصمیم‌گیری قشر وسیعی از افراد جامعه دخالت دارد. به همین دلیل موضوع این تحقیق کانون توجه مجامع حرفه‌ای، تدوین‌کنندگان استانداردها و صاحب نظران رشته حسابداری بوده و دامنه این بحث در چند دهه اخیر وسعت بیشتری داشته است.

ضرورت انجام آن دسته از تحقیقات تجربی که در دهه‌های اخیر در رابطه با موضوع افشای مناسب و کامل اطلاعات در گزارشهای سالانه صورت گرفته، امروزه بیش از هر زمان دیگری معلوم شده و در بازار نوپای سرمایه‌گذاری ایران می‌تواند راهگشای تصمیم‌گیرندگان و سرمایه‌گذاران باشد، بویژه آنکه کشور ما اکنون در آستانه تدوین استانداردهای حسابداری مالی است.

بنابر این، به دلیل فقدان استانداردهای حسابداری در ایران و لحاظ داشتن اهمیت افشای کامل اطلاعات مالی در تصمیم‌گیریهای اقتصادی، بررسی ارتباط جامعیت گزارشهای سالانه را با برخی از متغیرهای مستقل ضروری می‌کند. شناسایی این متغیرها، همانند ساختار مالی و عملکرد شرکتهای، می‌تواند در تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان در جهت تشخیص جامعیت افشای صورتهای مالی حاوی بار اطلاعاتی باشد.

فرضیه‌های تحقیق

همانطور که در تشریح و بیان موضوع تحقیق مطرح شد، تحقیق حاضر درصدد روشن ساختن این نکته است که آیا بین افشای کامل گزارشهای سالانه و ویژگیهای مالی (ساختار و عملکرد) شرکتهای پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران رابطه معنی‌دار وجود

دارد؟

در این تحقیق، ساختار به معنی اندازه و نسبت بدهی به حقوق صاحبان سهام، همچنین اندازه به معنی جمع داراییها تعریف می‌شود. تحقیقاتی که در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه توسط عده‌ای از محققین به عمل آمده است، حاکی از تأیید کلی رابطه اندازه شرکت و میزان افشا می‌باشد. اساس تئوریکي چنین رابطه‌ای روشن نیست و جهت رابطه ممکن است مثبت یا منفی باشد. از طرفی، شرکتهای بزرگی که بطور کلی در معرض انتقادهای سیاسی، فشار مسؤولیت‌های اجتماعی و یا مقررات زیادی نظیر کنترل قیمت و مالیات قرار دارند ممکن است احتمال اقدام سیاسی را از طریق افشای جزئیات کمتر در حسابها و گزارشهای سالانه کاهش دهند.^۱ از طرفی دیگر، تحقیقات تجربی پیشنهاد می‌کند که برخی از شرکتهای بزرگ ممکن است به دلایل دیگر افشای اطلاعات بیشتر را ترجیح دهند. در رابطه با شرکتهای کوچک بوزبی (۱۹۷۵)^۲ پیشنهاد می‌کند که شرکتهای کوچک ممکن است موقعیت و منابع لازم برای جمع‌آوری و ارائه اطلاعات به صورت جامع و گسترده در حسابها و گزارشهای سالانه خود را نداشته باشند، مضافاً اینکه چنین فعالیتهایی هزینه‌بر هستند. به علاوه، مدیریت شرکتهای کوچک ممکن است شدیداً معتقد باشند که افشای جزئیات بیشتر می‌تواند موقعیت رقابتی آنها را به خطر بیندازد (سنیک وی و دسای (۱۹۷۱)).^۳ همچنین یک شرکت با نسبت بدهیها به حقوق صاحبان سهام بالا، تعهدات بیشتری را برای تأمین نیازهای اعتبار دهندگان جهت اطلاعات دارد و بنابر این، ممکن است جزئیات بیشتری را در حسابها و گزارشهای

1- M. C., Jensen and W.H., Meckling, "Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Cost and Ownership Structure", *Journal of Financial Economics* 3, October 1976, pp. 305 - 60.

2- S. L., Buzby, "Company Size, Listed Versus Unlisted Stocks and the Extent of Financial Disclosure," *Journal of Accounting Research*, 13, Spring, 1975, pp. 16 - 37.

3- S., Singhvi and H.B., Desai, "An Empirical Analysis of the Quality of Corporate Financial Disclosure," *Accounting Review*, 46, January 1971, pp. 621 - 32.

سالانه برای تأمین این نیازها فراهم کند تا شرکتی با نسبت بدهیها به حقوق صاحبان سهام پائین. طبق تحقیقات مایرز (۱۹۷۷)^۱ و شپپر (۱۹۸۱)^۲، اطلاعات اضافی برای رفع سوء تفاهماتی که ممکن است بین طلبکاران، مدیران و صاحبان سهام پیش بیاید لازم است. بنابراین، بررسی رابطه ساختار مالی با جامعیت گزارشهای سالانه از مشروعیت خاصی برخوردار است.

در باره رابطه بین عملکرد و جامعیت گزارشهای سالانه شرکتها، باید توجه داشت که شاخصهای مختلفی برای تعیین عملکرد می‌توان در نظر گرفت، همانند نسبت سود قبل از مالیات به حقوق صاحبان سهام (بازده حقوق صاحبان سهام) و نسبت سود قبل از مالیات به فروش خالص. موارد فوق از جمله شاخصهایی هستند که نشانگر عملکرد بنگاه‌های اقتصادی در طول زمان می‌باشند. زمانی که شرکتی فروش نسبتاً بالایی داشته باشد، با مشتریان زیادی سروکار پیدا خواهد کرد و در نتیجه مجبور است، نیازهای اطلاعاتی آنها را تأمین نماید. همچنین نسبت سود قبل از مالیات به حقوق صاحبان سهام و نسبت سود قبل از مالیات به فروش خالص، هر دو از معیارهای موفقیت در بازار می‌باشند. لکن، اولی سود قبل از مالیات را با خالص داراییها یا حقوق صاحبان سهام شرکت (سود قبل از مالیات) یا خالص داراییها (سود قبل از مالیات) مربوط می‌کند، در حالی که دومی ترجیحاً سود قبل از مالیات را به فروش خالص (سود قبل از مالیات) ارتباط می‌دهد. بنا به نظر سنیگ وی و دسای (۱۹۷۱)^۳ در شرایط بازده حقوق صاحبان سهام بیشتر و همچنین نسبت سود قبل از مالیات به فروش خالص بالاتر موجب تشویق و برانگیختن مدیران برای گزارش اطلاعات تفصیلی خواهد شد. زیرا آنها ممکن است چنین اطلاعاتی را جهت اطمینان سرمایه‌گذاران از قابلیت سودآوری

-
- 1- S.C. Myers, "Determinants of Corporate Borrowing," *Journal of Financial Economics* 4, November, 1977, pp. 147 - 75.
 - 2- K. Shipper, "Discussion of Voluntary Corporate Disclosure," *Journal of Accounting Research*, 19, Supplement 1981, pp. 85 - 88.
 - 3- S. Singhvi and H.B. Desai. *op. cit.*, P. 134.

شرکت و پاداش بیشتر برای خود فراهم کنند.

با توجه به مطالب فوق فرضیه‌های این تحقیق به شرح ذیل تدوین گردیدند:

- ۱- بین اندازه شرکت (جمع داراییها) و افشای کامل گزارشهای سالانه رابطه معنی‌دار وجود دارد.
 - ۲- بین نسبت بدهیها به حقوق صاحبان سهام و افشای کامل گزارشهای سالانه رابطه معنی‌دار وجود دارد.
 - ۳- بین فروش خالص و افشای کامل گزارشهای سالانه رابطه معنی‌دار وجود دارد.
 - ۴- بین نسبت سود قبل از مالیات به حقوق صاحبان سهام و افشای کامل گزارشهای سالانه رابطه معنی‌دار وجود دارد.
 - ۵- بین نسبت سود قبل از مالیات به فروش خالص و افشای کامل گزارشهای سالانه رابطه معنی‌دار وجود دارد.
- جهت پردازش مبانی نظری تحقیق از روش استدلال قیاسی و جهت تأیید (و یا رد) فرضیات تحقیق از روشهای مناسب آماری استفاده شده است.

روش تحقیق

معمولاً مدلهایی که برای بررسی پیرامون موضوعات مشابه این تحقیق بکار می‌روند، باید در برگیرنده متغیرهای مربوط و مرتبط باشند تا به نحو مطلوبی اهداف تحقیق را تحقق بخشند. این متغیرها باید از پشتوانه تئوریک کافی برخوردار و عملاً در گزارشهای مالی ارائه شود و یا مدارک و شواهدی دال بر ضرورت استفاده از آن در مدلهای تصمیم‌گیری استفاده کنندگان اطلاعات گزارشهای مالی در دست باشد. بر همین اساس، از مدلی برای بررسی موضوع تحقیق و استخراج فرضیات آن استفاده شده است. در چارچوب این مدل، متغیرهای زیر شناسایی و در جدول شماره ۱ به نمایش گذاشته شده‌اند.

ردیف	عنوان	نام اختصاصی در مدل
۱	جامعیت (افشای کامل)	Y
۲	جمع داراییها	X_1
۳	$\frac{\text{بدهیها}}{\text{حقوق صاحبان سهام}}$	X_2 یا X_7
۴	فروش خالص	X_3
۵	$\frac{\text{سود قبل از مالیات}}{\text{حقوق صاحبان سهام}}$	X_4 یا X_6
۶	$\frac{\text{سود قبل از مالیات}}{\text{فروش خالص}}$	X_5

جدول شماره ۱- متغیرهای مدل تحقیق

جامعه آماری که برای این تحقیق انتخاب گردید، شرکتهای پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران بودند که علاوه بر سهامی عام بودن از ویژگیهای دیگری نظیر: سیستم مطلوب حسابداری، با نام بودن سهام، سودآوری در دو دوره گذشته، امکان سودآوری در آینده و حداقل دو سال قدمت از تاریخ تأسیس و بهره‌برداری نیز برخوردار بودند.^۱

نمونه آماری این تحقیق، ۴۸ شرکت از میان شرکتهای سهامی عام پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران (به استثنای صنایع فعالیتهای جنبی و واسطه‌گری مالی) که نامشان تا پایان مهر ماه سال ۱۳۷۵ در تابلوی نرخهای بورس درج شده باشند، از طریق نمونه‌گیری تصادفی (Random) انتخاب و گزارشهای مالی سال ۱۳۷۴ آنها مورد بررسی قرار گرفتند.

اطلاعات لازم برای آزمون فرضیات این تحقیق بر مبنای دوروش، پرسشنامه و استفاده از اطلاعات مندرج در گزارشهای مالی به شرح ذیل انجام پذیرفت:

۱- با استفاده از پرسشنامه ویژگیهای جامعیت گزارشگری که بر مبنای آن می‌توان

۱- سازمان بورس اوراق بهادار تهران، اصلاح شرایط پذیرش سهام شرکتهای، مصوبات مورخ

جلسات ۲۳/۹/۷۰، ۲۳/۸/۷۰، ۲۳/۹/۷۰، ۲۳/۱۰/۷۰ و ۲۳/۱۱/۷۰ شورای بورس.

«جامعیت» را تعریف عملیاتی نمود، شناسایی شد و بر مبنای آن آزمون فرضیات تحقیق میسر گردید. جهت شناسایی موارد افشا (ویژگیهای جامعیت) که براساس آن پرسشنامه تهیه شده به مطالعه و بررسی منابعی همانند: استانداردهای بین‌المللی حسابداری، موارد افشا در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه، چک لیست افشای ضروری اطلاعات پیشنهادی سازمان حسابرسی، صورتهای مالی نمونه سازمان بورس اوراق بهادار تهران، گزارشهای فعلی شرکتهای در ایران و قوانین تجاری ایران با توجه به وضعیت محیط تجاری و اقتصادی رجوع گردید و بر مبنای اطلاعات حاصل از بررسی آنها، پرسشنامه تحقیق تنظیم شد. پرسشنامه تنظیم شده برای سه گروه: اساتید حسابداری و مدیریت مالی، تحلیل‌گران مالی و سهامداران شرکتهای پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران ارسال گردید. در این پرسشنامه از پاسخ دهندگان، خواسته شد تا به موارد افشای اطلاعات در گزارشهای سالانه به ترتیب اهمیت مشخص شده در ذیل نمره دهند:

بی‌اهمیت	کم‌اهمیت	متوسط	باهمیت	بسیارباهمیت	
۱	۲	۳	۴	۵	درجه‌اهمیت

از ۸۰ پرسشنامه ارسالی برای اساتید حسابداری و مدیریت مالی ۴۶ پاسخنامه، از ۱۰۰ پرسشنامه برای تحلیل‌گران مالی، ۶۱ پاسخنامه و از ۱۰۰ پرسشنامه برای سهامداران ۵۰ پاسخنامه دریافت گردید.

پس از جمع‌آوری پاسخنامه‌ها، میانگین موزون هر کدام از سه گروه به تفکیک محاسبه^۱ و سپس میانگین موزون سه گروه^۲ در مورد هر قلم از موارد افشا تعیین گردید و آنگاه موارد

۱- میانگین موزون نمره هر مورد از افشا

جمع چیزی تعداد پاسخ هر مورد از افشا × نمره مربوطه

۲- نمره میانگین موزون سه گروه در هر مورد از افشا = $\frac{\text{تعداد کل پاسخ هر مورد از افشا}}{\text{تعداد پاسخنامه های هر مورد از افشا}}$

(نمره میانگین موزون هر مورد از افشای تحلیل‌گران مالی × تعداد پاسخنامه تحلیل‌گران مالی) +

جمع تعداد پاسخنامه تحلیل‌گران مالی، اساتید و سهامداران

افشای اطلاعاتی که میانگین نمره آنها ۳ و به بالا بوده به عنوان موارد افشای اطلاعاتی که شرکت‌های نمونه لازم است آنها را افشا کنند مشخص شد. (چک لیست در ضمیمه ارائه شده است).

از این نتایج مجموعه‌ای تحت عنوان «چک لیست موارد افشای اطلاعات» (چک لیست) که شرکتها باید در گزارشهای سالانه افشا کنند، تنظیم گردید که در ضمیمه ارائه شده است.

۲- مرحله بعدی تحقیق، به بررسی و تحلیل گزارشهای مالی شرکت‌های نمونه تخصیص داده شد که طی آن میزان رعایت افشای مواردی که در چک لیست آمده بود مشخص شوند و بر مبنای آن، امتیاز جهت میزان افشای کامل محاسبه گردد. چک لیست موارد افشای اطلاعات براساس دو ستون، یک ستون برای مواردی که باید افشا شود و ستون دیگر رعایت آن موارد (مواردی که باید افشا شود) تنظیم گردید. اگر شرکت مورد بررسی موارد افشا را رعایت کرده بود، نمره ۱ در هر دو ستون منظور گردید. در صورت عدم رعایت نمره ۱ در ستون اول و نمره صفر (۰) در ستون دوم منظور و در صورت عدم ارتباط برخی از موارد افشا برای شرکتی، در هر دو ستون هیچگونه نمره‌ای منظور نگردید. در این شرایط، مورد ندارد (م / ن) در ستون منظور شد. برای محاسبه امتیازات جامعیت هر شرکت نمونه از رابطه زیر استفاده شد:

$$Y = \frac{\sum B}{\sum A}$$

که :

نمره جامعیت (نمره افشای کامل)

$\sum A =$

جمع نمره‌های ستون مواردی که باید افشا شود

$\sum B =$

جمع نمره‌های ستون مواردی که افشا شد

$$\rightarrow \frac{(\text{نمره میانگین موزون هر مورد از افشای اساتید} \times \text{تعداد پاسخنامه اساتید})}{\text{جمع تعداد پاسخنامه تحلیل گران مالی، اساتید و سهامداران}} +$$

(نمره میانگین موزون هر مورد از افشای سهامداران \times تعداد پاسخنامه سهامداران)

جمع تعداد پاسخنامه تحلیل گران مالی، اساتید و سهامداران

روش فوق توسط کوک^۱ در تحقیقی در سال ۱۹۹۲ در ژاپن انجام گرفته بود که آن روش در این تحقیق نیز مورد استفاده قرار گرفت.

برای آزمون فرضیه‌های تحقیق در این بررسی از مدل زیر استفاده شده است:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \beta_3 x_3 + \beta_4 x_4 + \beta_5 x_5 + u$$

$\beta_0 =$ عرض از مبدا

β_1 تا $\beta_5 =$ ضرایب شیب متغیرهای x_1 تا x_5
جزء اخلال یا خطا^۲

مدل فوق جامعیت (Y) گزارشهای سالانه شرکتهای نمونه را به صورت تابعی از اندازه (جمع داراییها x_1)، نسبت بدهیها به حقوق صاحبان سهام^۳ (x_2)، مبلغ خالص فروش (x_3)، نسبت سود قبل از مالیات به حقوق صاحبان سهام^۴ (x_4) و نسبت سود قبل از مالیات به مبلغ

1- T.E., Cook. "The Impact of Size, Stock Market Listing and Industry Type on Disclosure in The Annual Reports of Japanese Listed Corporation," *Accounting Business Research*, Vol. 22. No. 87, 1992, p. 233.

۲- جزء اخلال یا خطا (Disturbance or error term) در واقع بیانگر تمامی عواملی می‌باشند که صریحاً مورد توجه قرار نگرفته‌اند، اما در عین حال بر جامعیت گزارشهای سالانه تأثیر دارند.

۳- نسبت بدهیها به حقوق صاحبان سهم به دو صورت مورد آزمون قرار گرفت، الف) نسبت کل بدهیها (شامل ذخیره مزایای پایان خدمت کارکنان) به حقوق صاحبان سهم که در اینجا متغیر x_2 نامگذاری گردید. بطوری که در جدول شماره ۴ نشان داده شد جایگزین کردن این دو متغیر به جای یکدیگر در نتایج الگوی نهایی تفاوت معنی‌داری نداشته. بنابر این در الگوی نهایی، x_7 به جای x_2 قرار گرفت.

۴- نسبت سود قبل از مالیات به حقوق صاحبان سهم به دو صورت مورد آزمون قرار گرفت، الف) نسبت سود قبل از مالیات سال ۷۴ به حقوق صاحبان سهم سال ۷۴ که در اینجا متغیر x_4 و ب) نسبت سود قبل از مالیات سال ۷۴ به حقوق صاحبان سهم سال ۷۳ که در اینجا x_6 نامگذاری شد. جایگزین نمودن این دو متغیر در الگوی نهایی تفاوت

فروش خالص (X_5) نشان می‌دهد.

چگونگی تأثیر هر یک از پنج متغیر مستقل تأثیرگذار بر جامعیت (افشای کامل) با صفر فرض کردن ضریب شیب متغیر مربوطه ($\beta_1 = 0$ و $\beta_2 = 0$ و $\beta_3 = 0$ و $\beta_4 = 0$ و $\beta_5 = 0$) مورد آزمون قرار گرفت. وجود ضریب شیبهای معنادار برای هر یک از متغیرهای پنجگانه می‌تواند نشانه‌ای از تأثیر متغیرهای مزبور بر جامعیت (افشای کامل) باشد.

در این تحقیق معادله رگرسیون، Y بر حسب هر یک از متغیرهای مستقل با روش حداقل مربعات موزن (WLS)^۱ به تفکیک برآورد شد که همگی در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی‌دار بودند. همچنین در رگرسیون کلی بجز متغیر X_0 همه متغیرها معنی‌دار بوده‌اند.

برای تشریح بیشتر، نتایج آزمون فرضیات به صورت انفرادی در جدول شماره ۳ و به صورت معادله کلی رگرسیون (چند متغیره) در جدول شماره ۴ نشان داده شده است.

همانگونه که اطلاعات جدول شماره ۳ نشان می‌دهد، بین هر کدام از متغیرهای مستقل (X_1, X_3, X_6, X_7 و X_5) به صورت انفرادی با متغیر وابسته (y) رابطه معنی‌دار وجود دارد. معنی‌دار بودن این رابطه را می‌توان از آماره T مربوط به هر کدام که به ترتیب:

$X_5 = ۲۶/۱۴$ و $X_6 = ۱۱/۵۲$ ، $X_3 = ۱۴/۷۳$ ، $X_7 = ۱۳/۵۸$ ، $X_1 = ۱۷/۳۸$

انحراف استاندارد (Std.Deviation)	میانگین (Mean)	ضریب تعیین (R^2)	میزان اهمیت (2- Tail Sig)	آماره T (T-Stat.)	خطای استاندارد (Std. Error)	ضرایب متغیرها (Coefficient or β)	متغیرهای مستقل	فرضیات
1.699521	0.734702	0.839746	0.0000	17.385649	1.620E-08	2.816E-07	X_1	۱
1.699521	0.734702	0.758383	0.0000	13.588569	0.0025945	0.0352549	X_7	۲
1.690521	0.734702	0.788035	0.0000	14.732762	3.579E-08	5.273E-07	X_3	۳
1.699521	0.734702	0.688789	0.0000	11.525938	0.0153096	0.1764573	X_6	۴
1.699521	0.734702	0.923367	0.0000	26.141255	0.1246684	3.2589878	X_5	۵

جدول شماره ۳ - نتایج تجزیه و تحلیل انفرادی فرضیات تحقیق

معنی‌داری نداشته ولی X_6 مناسبتر بوده است.

با توجه به اینکه در این تحقیق از مدل رگرسیون چند متغیره استفاده شد، لذا به بررسی جدول شماره ۴ که نتایج معادل کلی رگرسیون چند متغیره را نشان می دهد می پردازیم.

VARIABLE	COEFFICIENT	STD.ERROR	T-STAT.	2-TAILED SIG
X1	7.474E-07	1.293E-07	5.7800462	0.0000
X7	0.0157889	0.00042364	3.7269701	0.0006
X3	-1.465E-06	2.698E-07	-5.4304186	0.0000
X6	0.0167956	0.02993090	0.5730549	0.5696
X5	18765452	0.2199892	8.5301597	0.0000
Weighted Statistics				
R- squared	0.975101	Mean of dependent var		0.734702
Adjusted R- squared	0.972784	S.D. of dependent var		1.699521
		F- statistic		420.9885
Durbin - Watson stat	1.710323	Prob (F - statistic)		0.000000

جدول شماره ۴ - 48 - Dependent Variable is Y Number of observations:

با توجه به جدول فوق، الگوی نهایی پیشنهادی برای بررسی عوامل مؤثر بر جامعیت گزارشهای سالانه براساس اطلاعات آماری موجود در دوره یکساله ۱۳۷۴ به صورت معادله زیر می باشد:

$$Y = 0.00000075X_1 + 0.01579X_7 - 0.000000146X_3 + 0.0168X_6 + 1.8765452X_5$$

با توجه به نتایج نشان داده شده در جدول مذکور:

اولاً: R^2 (ضریب تعیین) این الگو ۰/۹۷۵۱ بوده یعنی تقریباً ۹۸ درصد از نوسانات یا تغییرات Y (جامعیت گزارشهای سالانه) را توضیح می دهد.

ثانیاً: با توجه به مقدار آماره دوربین واتسون (Durbin - Watson) که ۱/۷۱ می باشد، مشکل خود همبستگی تقریباً وجود ندارد.

ثالثاً: با توجه به آماره F که تقریباً ۴۲۱ می‌باشد، این الگو با سطح اطمینان بیش از ۹۹ درصد معنی‌دار است.

رابعاً: بر اساس علامتهای ضرایب متغیرهای توضیحی (Coefficient) یا علامت β استنباط می‌شود که عوامل اندازه شرکت (جمع داراییها X_1)، نسبت بدهیها به حقوق صاحبان سهام (X_7) و نسبت سود قبل از مالیات به فروش (X_5) آثار افزایشی بر سطح جامعیت دارد. مبلغ فروش (X_3) اثر کاهشی بر سطح جامعیت داشته و نسبت سود قبل از مالیات به حقوق صاحبان سهام (X_6) دارای علامت مثبت ولی اثر معنی‌داری نمی‌باشد.

با توجه به این الگو در اثر افزایش ۱ میلیون ریال در اندازه داراییها (جمع مبلغ داراییها)، جامعیت گزارشهای سالانه به میزان $\frac{75}{100/000/000}$ افزایش می‌یابد که اثر بسیار ناچیز ولی معنی‌دار می‌باشد. در اثر ۱ درصد افزایش در نسبت بدهیها به حقوق صاحبان سهام جامعیت گزارشهای سالانه به میزان $\frac{1000}{16}$ یا $\frac{1}{6}$ درصد افزایش می‌یابد. همچنین در اثر افزایش ۱ میلیون ریال فروش، جامعیت گزارشهای سالانه به میزان $\frac{100/000/000}{146}$ کاهش می‌یابد که اثر بسیار ناچیز ولی معنی‌دار می‌باشد. با توجه به نتایج حاصل، نسبت سود قبل از مالیات به حقوق صاحبان سهام دارای علامت مثبت ولی بی‌معنی می‌باشد. در ازای ۱ درصد افزایش در نسبت سود قبل از مالیات به فروش، جامعیت گزارشهای سالانه تقریباً $\frac{1}{88}$ برابر یا ۱۸۸ درصد افزایش می‌یابد. بنابراین، در میان عوامل مورد بررسی متغیر X_5 بیشترین اثر را بر افزایش جامعیت گزارشهای سالانه دارد.

تشریح نتایج آزمون فرضیه‌ها

با توجه به نتایجی که در جدول شماره ۳ و به ویژه ۴ نشان داده شده، نتایج آزمون فرضیه‌های تحقیق را می‌توان به شرح زیر ارائه و تفسیر نمود.

فرضیه ۱

بین اندازه شرکت (جمع داراییها) و افشای کامل گزارشهای سالانه رابطه معنی‌دار وجود

دارد.

فرضیه فوق درصدد تأیید معنی دار بودن اثر اندازه شرکت (جمع داراییها) بر افشای کامل گزارشهای سالانه می باشد. به دلایل زیادی ممکن است رابطه معنی دار (در جهت مثبت) بین اندازه شرکت (جمع داراییها) با افشا در گزارشهای سالانه باشد. اولاً: در شرکتهای بزرگ چنین اطلاعاتی برای گزارش داخلی و مدیران عالی جمع آوری می شود. بنابر این، افشای چنین اطلاعاتی برای شرکتهای بزرگ هزینه مجددی ندارد ولی شرکتهای کوچک ممکن است موقعیت و منابع لازم برای جمع آوری اطلاعات به صورت جامع و گسترده در گزارشهای سالانه را نداشته باشد. ثانیاً: شرکتهای کوچک نسبت به شرکتهای بزرگ ممکن است احساس کنند که افشای کامل اطلاعات می تواند موقعیت رقابتی آنها را به خطر اندازد.

نتیجه حاصله از آزمون این فرضیه با نتایج تحقیقات سینگ وی و دسای^۱ (Singhvi and Desai) در سال ۱۹۷۱ و بوزبی (Buzby)^۲ در سال ۱۹۷۵ در آمریکا، فرث^۳ (Firth) در سال ۱۹۷۹ در انگلستان کوک^۴ (Cook) در سال ۱۹۹۲ در ژاپن، والاس و همکاران^۵ (Wallas and Others) در سال ۱۹۹۴ در اسپانیا انجام گرفته، تطابق دارد.

فرضیه ۲

بین نسبت بدهیها به حقوق صاحبان سهام و افشای کامل گزارشهای سالانه رابطه معنادار

1- S. Singhvi and H. B. Desai, *op.cit.*, pp. 131 - 132.

2- S.L. Buzby, *op. cit.*, pp. 16 - 37.

3- Micheal Firth, "The Impact of Size, Stock Market Listing, and Auditors on Voluntary Disclosure in Annual Reports," *Accounting and Bussiness Research*, 9, Autumn 1979, p. 277.

4- T.E., Cook, *op. cit.*, pp. 234 - 236.

5- R.S. Olusegun Wallace and others, "The Relationship Between Comprehensiveness of Corporate Annual Reports and Firm Characteristics in Spain," *Accounting and Business Research*, Vol. 25, No. 97, 1994, pp. 49 - 52.

وجود دارد.

فرضیه فوق جهت شناسایی رابطه معنادار بودن نسبت بدهیها به حقوق صاحبان سهام با افشای کامل گزارشهای سالانه می‌باشد. بدهی است که یک شرکت با نسبت بدهیها به حقوق صاحبان بالا، تعهدات بیشتری را برای تأمین نیازهای اعتبار دهندگان جهت اطلاعات دارد. یکی از استفاده کنندگان عمده گزارشهای مالی اعتبار دهندگان می‌باشند که مورد تأکید FASB قرار گرفته است. براساس نظر FASB گزارشهای مالی باید اطلاعاتی را فراهم سازد که برای سرمایه‌گذاران و اعتبار دهندگان بالفعل و بالقوه و سایر استفاده کنندگان در تصمیم‌گیریهای سرمایه‌گذاری و اعطای اعتبار و سایر تصمیمات مشابه مفید واقع شود.^۱

نتایج حاصله برای این فرضیه با تحقیق مایرز (Myers)^۲ در سال ۱۹۷۷ و شیپر (Shipper)^۳ در سال ۱۹۸۱، دال بر لزوم اطلاعات اضافی برای رفع سوء تفاهماتی که ممکن است بین طلبکاران، مدیران و صاحبان سهام پیش بیاید لازم است، تطابق دارد. بنابراین، منطقی به نظر می‌رسد که بین نسبت بدهیها به حقوق صاحبان سهام و افشای کامل گزارشهای سالانه رابطه معنی‌داری وجود داشته باشد.

فرضیه ۳

بین فروش خالص و افشای کامل گزارشهای سالانه رابطه معنادار وجود دارد.

فرضیه فوق درصد آزمون معنادار بودن اثر فروش خالص بر افشای کامل گزارشهای سالانه می‌باشد. فروش خالص از جمله شاخصهایی است که شرکتها می‌توانند در طی فعالیت توسط آن عملکرد خود را نشان دهند. زمانی که شرکتی فروش نسبتاً بالایی داشته باشد، با مشتریان زیادی سروکار خواهد داشت و بنابراین، ممکن است مجبور باشد، نیازهای اطلاعاتی آنها را با افشای اطلاعات برطرف کند.

1- FASB, op.cit, par. 34.

2- S.C., Myers, op.cit., pp. 147 - 75.

3- K., Shipper, op.cit., pp. 85 - 88.

فرضیه ۴

بین سود قبل از مالیات به حقوق صاحبان سهام و افشای کامل گزارشهای سالانه رابطه معنادار وجود دارد.

فرضیه فوق درصدد آزمون معنی دار بودن اثر نسبت سود قبل از مالیات به حقوق صاحبان سهام بر افشای کامل گزارشهای سالانه می باشد. این نسبت از جمله معیارهای خاصی از موفقیت شرکتها در بازار می باشند.

تحقیقات تجربی که توسط سینگ وی و دسای (Singhvi and Desai)^۱ در سال ۱۹۷۱ در آمریکا، والاس و همکاران (Wallas and others) در اسپانیا انجام دادند با نتایج فرضیه فوق منطبق نمی باشد.

فرضیه ۵

بین نسبت سود قبل از مالیات به فروش خالص و افشای کامل گزارشهای سالانه رابطه معنادار وجود دارد.

نسبت سود قبل از مالیات به فروش خالص از جمله معیار مهمی در موفقیت شرکتها در بازار می باشند. بالا بودن این نسبت موجب تشویق و برانگیختن مدیران برای گزارش اطلاعات تفصیلی خواهد شد، زیرا آنها ممکن است چنین اطلاعاتی را جهت اطمینان سرمایه گذاران از قابلیت سودآوری شرکت و پاداش برای خود فراهم کنند. تحقیقات تجربی که در آمریکا توسط سینگ وی و دسای (Singhvi and Desai)^۲ در سال ۱۹۷۱ و والاس و همکاران (Wallas and Others)^۳ در اسپانیا انجام گرفته است مؤید فرضیه فوق است.

1-S. Singhavi and H. B. Desai, op. cit., p. 134.

2- S. Singhavi and H.B. Desai, op. cit., p. 135.

3- R. S. Olusegun, S. Wallace and Other, op. cit., pp. 49-52.

نتیجه‌گیری

با توجه به مطالب فوق می‌توان نتایج زیر استنتاج کرد؛

- ۱- بین اندازه شرکت (جمع داراییها) و افشای کامل گزارشهای سالانه رابطه معنی‌دار وجود دارد.
 - ۲- بین نسبت بدهیها به حقوق صاحبان سهام و افشای کامل گزارشهای سالانه رابطه معنی‌داری وجود دارد.
 - ۳- بین فروش خالص و افشای کامل گزارشهای سالانه رابطه معنی‌دار وجود دارد.
 - ۴- بین نسبت سود قبل از مالیات به حقوق صاحبان سهام و افشای کامل گزارشهای سالانه رابطه معنی‌دار وجود ندارد.
 - ۵- بین نسبت سود قبل از مالیات به فروش خالص و افشای کامل گزارشهای سالانه رابطه معنی‌دار وجود دارد.
- بنابر این فرضیه‌های ۱، ۲، ۳ و ۵ تأیید و فرضیه ۴ رد گردید.

پیشنهادات

با توجه به نتایج حاصل شده در این تحقیق می‌توان پیشنهادهای زیر را ارائه نمود:

- ۱- سازمان حسابرسی که متولی وضع استانداردهای حسابداری در ایران می‌باشد، نتایج تحقیق را در راستای تدوین استانداردهای گزارشگری مالی سالانه مد نظر قرار دهد.
- ۲- سازمان بورس اوراق بهادار تهران که در تدوین مقررات مربوط به افشای اطلاعات می‌تواند نقش کلیدی داشته باشد، یافته‌های تحقیق را مد نظر قرار داده و بر مبنای آن الگویی مناسب و عملی تهیه و رعایت آن را برای شرکتهای سهامی پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران الزامی نماید.

پیشنادهایی برای تحقیقات آتی

عرصه تحقیقات حسابداری در کشور ما، میدانی وسیع برای تأیید اعتبار انواع نظریات علمی است و اگر چنانچه فراساختارهای مناسب برای تحقیق مهیا گردد، در سالهای آتی

شاهد رشد و شکوفایی روزافزون تحقیقات حسابداری خواهیم بود، بخصوص آن که فعال شدن دوره‌های تحقیقات عالی در دانشگاه‌های کشور، استعداد و توان این کار را تدریجاً افزایش خواهد داد.

موضوعات مرتبط با جامعیت گزارشهای سالانه از جمله موضوعات مهمی است که یافته‌های تحقیقات علمی در باره آنها می‌تواند به هیأت تدوین استانداردهای حسابداری در کشور ماکم قابل توجه‌ای کند و بستر مناسبی برای تحقیقات وسیع‌تر فراهم آورد. تحقیق حاضر نخستین تحقیقی است که مشخصاً به بررسی رابطه جامعیت گزارشهای سالانه و ساختار مالی و عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران می‌پردازد و امید است که مقدمه‌ای برای تحقیقات بیشتر در این زمینه باشد. برخی از موضوعات دیگری که می‌توان در تحقیقات مربوط بعدی مدنظر قرار داد به شرح زیر است:

- ۱ - تأثیر نوع صنعت بر میزان افشا در گزارشهای سالانه
- ۲ - تأثیر نوع مؤسسه حسابرسی (اندازه مؤسسه حسابرسی) بر میزان افشا و جامعیت گزارشهای سالانه
- ۳ - تأثیر تعداد سهامداران بر میزان افشا و جامعیت گزارشهای سالانه
- ۴ - تأثیر مبلغ سرمایه پرداخت شده بر میزان افشا و جامعیت گزارشهای سالانه
- ۵ - تأثیر سود هر سهم بر میزان افشا و جامعیت گزارشهای سالانه
- ۶ - مقایسه جامعیت گزارشهای سالانه شرکت‌های سهامی عام پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران با شرکت‌های سهامی عام پذیرفته نشده
- ۷ - علاوه بر مواردی که در این تحقیق به عنوان شاخصهای جامعیت (موارد افشا) در گزارشهای سالانه ذکر شد، پیشنهاد می‌شود جامعیت با استفاده از شاخصهای دیگری نظیر موارد زیر بررسی شود:

- موقعیت رقابتی شرکت در بازار
- سهم شرکت در بازار
- رویدادهای بعد از تاریخ ترازنامه
- موارد ارجاع شده به دادگاه‌ها

- حسابرسی‌های انجام شده توسط سایر ارگانها
- نکاتی که به صورتی ابهام در گزارشها آمده است.
- صورتهای مالی پیش‌بینی شده
- بدهیهای احتمالی

چک لیست ضمیمه موارد افشاء اطلاعات

مواردی که افشا شد	مواردی که باید افشا شود	شرح
		۱ - ترازنامه مقایسه‌ای (برای دو سال)
		۲ - صورت ریز وجوه نقد
		۳ - افشای محدودیت در برداشت از وجوه نقد
		۴ - تفکیک وجوهی که باید برای مقاصد خاصی مصرف شود
		۵ - صورت ریز سرمایه گذارهای کوتاه مدت در سهام و اوراق بهادار
		۶ - ارزش بازار سرمایه گذارهای کوتاه مدت در سهام و اوراق بهادار
		۷ - سود (زیان) حاصل از اعمال قاعده اقل بهای تمام شده یا قیمت بازار سهام و اوراق بهادار
		۸ - صورت ریز حسابها و اسناد دریافتی تجاری
		۹ - ذخیره مطالبات مشکوک الوصول
		۱۰ - صورت ریز حسابها و اسناد دریافتی غیر تجاری
		۱۱ - افشای بدهی سهامداران
		۱۲ - افشای بدهی کارکنان
		۱۳ - افشای بدهی اشخاص وابسته
		۱۴ - افشای حسابها و اسناد دریافتی ارزی
		۱۵ - روش و نرخ تسعیر حسابها و اسناد دریافتی ارزی

مواردی که افشا شد	مواردی که باید افشا شود	شرح
		۱۶- ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول حسابها و اسناد دریافتی غیرتجاری
		۱۷- صورت موجودیها به تفکیک مواد، کار در جریان و کالای ساخته شده
		۱۸- تفکیک موجودی قطعات و لوازم یدکی مصرفی
		۱۹- افشای کاهش ارزش و خسارتهای وارده بر موجودیها
		۲۰- تفکیک کار در جریان پیمانهای بلند مدت به تفکیک پروژه‌ها برای شرکتهای پیمانکاری
		۲۱- سفارشات کالا به تفکیک مواد اولیه، قطعات و لوازم مصرفی
		۲۲- افشای مبلغ تعهدات مربوط به سفارشات (فوق) تا تاریخ تنظیم صورتهای مالی
		۲۳- پیش پرداختها به تفکیک برای مواد اولیه، اجاره، بیمه و ...
		۲۴- صورت ریز سرمایه گذاریهای بلند مدت
		۲۵- افشای نام شرکت سرمایه پذیر، نوع سرمایه گذاری، تعداد سهام و ..
		۲۶- صورت خلاصه ای از بهای تمام شده داراییها ثابت، استهلاک انباشته آنها، اضافات و فروش اقلام عمده
		۲۷- افشای اقلامی از داراییهای ثابت که در رهن یا وثیقه می باشد
		۲۸- افشای اقلامی از داراییهای ثابت که در عملیات شرکت به کار گرفته نمی شود
		۲۹- صورت ریز داراییهای نامشهود

مواردی که افشا شد	مواردی که باید افشا شود	شرح
		۳۰- صورت ریز سایر داراییها نظیر: وجوه مسدود شده بانکی حسابها و اسناد دریافتی بلند مدت، و دایع، حق انشعاب آب برق و گاز
		۳۱- صورت ریز مخارج انتقالی به دوره های آتی، نظیر: مخارج قبل از بهره برداری، پیش پرداختهای بلند مدت برای بیمه، هزینه های تأسیس و ..
		۳۲- صورت ریز اقلام عمده اسناد پرداختی و حسابهای پرداختی
		۳۳- افشای اسناد پرداختی و حسابهای پرداختی ارزی
		۳۴- افشای اسناد پرداختی و حسابهای پرداختی اشخاص وابسته
		۳۵- صورت ریز اقلام عمده سایر حسابهای پرداختی نظیر: مالیاتها تکلیفی حق بیمه های پرداختی کارکنان، اجاره محل پرداختی، حقوق و دستمزد پرداختی و ...
		۳۶- صورت ریز اقلام عمده پیش دریافت از مشتریان
		۳۷- صورت خلاصه ای از وضعیت مالیاتی شرکت شامل مالیات ابرازی، تشخیص شده، قطعی شده، پرداخت شده و ذخیره مالیات بر درآمد
		۳۸- سود سهام پیشنهادی و پرداختی
		۳۹- افشای سیاستهای تقسیم سود شرکت برای سالهای آینده
		۴۰- صورت ریز اقلام عمده وامهای بلند مدت
		۴۱- افشای نرخ سود تضمین شده و کارمزد وامها
		۴۲- تفکیک مبلغی از وامهای بلند مدت که باید در سال آینده پرداخت شود

افشای مواردی که افشا شد	مواردی که باید افشا شود	شرح
		۴۳- افشای وثایق و تضمینهایی که برای وامها سپرده شده
		۴۴- صورت ریز وضعیت ذخیره مزایای پایان خدمت کارکنان
		۴۵- سرمایه شرکت به تفکیک، نوع سهام، ارزش اسمی هر سهم تعداد سهام و ..
		۴۶- فهرست اسامی سهامداران بیش از ۵٪ همراه با تعداد سهام آنها
		۴۷- تعداد سهامداران کمتر از ۵٪
		۴۸- صورت ریز اقلام عمده اندوخته‌ها، نظیر: اندوخته قانونی اندوخته طرح و توسعه و ...
		۴۹- صورت سود (زیان) مقایسه‌ای (برای دو سال)
		۵۰- تفکیک فروش شرکت به داخل کشور و صادرات
		۵۱- تفکیک درآمدهای عملیاتی غیر از فروش
		۵۲- افشای نحوه نرخ‌گذاری و توزیع محصولات
		۵۳- صورت ریز مشتریان عمده
		۵۴- صورت ریز بهای تمام شده کالای فروش رفته مواد، دستمزد، سربار
		۵۵- صورت ریز اقلام عمده هزینه‌های توزیع و فروش
		۵۶- صورت ریز اقلام عمده هزینه‌های عمومی و اداری
		۵۷- صورت ریز دریافت‌های اعضای هیأت مدیره و مدیر عامل به تفکیک حقوق، مزایا، عیدی و پاداش و ..

مواردی که افشا شد	مواردی که باید افشا شود	شرح
		۵۸- تفکیک هزینه های مالی از سایر هزینه ها
		۵۹- صورت ریز اقلام عمده درآمدها و هزینه های متفرقه
		۶۰- صورت ریز اقلام غیرمترقبه
		۶۱- شرح اصلاح اشتباهات مربوط به دوره های قبل، تأثیر آن بر حسابها و دلایل ارائه مجدد صورتهای مالی
		۶۲- صورت سود (زیان) به تفکیک بخشهای مختلف اقتصادی
		۶۳- صورت داراییها به تفکیک بخشهای مختلف اقتصادی
		۶۴- سود هر سهم
		۶۵- صورت گردش وجوه نقد مقایسه ای (برای دو سال)
		۶۶- صورت ریز اقلام عمده جریان وجوه نقد ناشی از عملیات
		۶۷- صورت ریز اقلام عمده جریان وجوه نقد ناشی از فعالیتهای سرمایه گذاری
		۶۸- صورت ریز اقلام عمده جریان وجوه نقد ناشی از فعالیتهای تأمین مالی
		۶۹- صورت ریز اقلام عمده فعالیتهای سرمایه گذاری و تأمین مالی غیر مؤثر بر وجوه نقد
		۷۰- روش ارزش گذاری موجودی مواد و کالا
		۷۱- روش حسابداری سرمایه گذاریهای بلند مدت
		۷۲- روش حسابداری داراییهای ثابت

مواردی که افشا شد	مواردی که باید افشا شود	شرح
		۷۳- روش محاسبه استهلاك داراییهای ثابت
		۷۴- روش و نرخ تسعیر ارز داراییها و بدهیهای ارزی
		۷۵- روش محاسبه ذخیره مزایای پایان خدمت کارکنان
		۷۶- روش حسابداری قراردادهای اجاره به شرط تملیک
		۷۷- روش حسابداری خرید و فروش اقساطی
		۷۸- افشای مواردی که روش حسابداری آنها در سال جاری نسبت به سال قبل تغییر یافته، همراه با چگونگی تأثیر آنها بر عناصر اصلی صورتهای مالی
		۷۹- صورت ریز مقدار تولید
		۸۰- درصد تولید شرکت نسبت به ظرفیت اسمی تولید
		۸۱- درصد تولید شرکت نسبت به ظرفیت عملی شرکت
		۸۲- صورت مقایسه درآمدهای تحقق یافته با بودجه و شرح مغایرت
		۸۳- صورت مقایسه هزینه‌های تحقق یافته با بودجه و شرح مغایرت
		۸۴- خلاصه اطلاعات مالی چند سال قبل (۵ سال) نظیر: فروش، سود، سود هر سهم، نسبت قیمت هر سهم به سود هر سهم، جمع داراییها، جمع بدهیها و ...
		۸۵- افشای معاملات با اشخاص وابسته: مبلغ معامله، نوع وابستگی و ...
		۸۶- صورتهای مالی مکمل که آثار تغییر سطح عمومی قیمتها را نشان دهد

مواردی که افشا شد	مواردی که باید افشا شود	شرح
		۸۷- اعلام برنامه خرید، تولید و ... در سال آتی
		۸۸- اعلام برنامه فروش، تولید و .. در چند سال آتی
		۸۹- صورت ارزش افزوده هر یک از محصولات
		۹۰- صورت ریز ارزشهای دریافت شده به تفکیک نوع ارزشی سال گذشته
		۹۱- ارزشبری محصولات شرکت
		۹۲- صورت ارزش افزوده

منابع و مآخذ

- 1- Buzby, S. L., "Company Size, Listed Versus Unlisted Stocks and The Extent of Financial Disclosure," **Journal of Accounting Research**, 13 , Spring 1975.
- 2- Cooke, T. E., "The Impact of Size, Stock Market Listing and Industry Type on Disclosure in the Annual Reports of Japanese Listed Corporation," **Accounting Business Research**, Vol. 22. No. 87. 1992.
- 3- Financial Accounting Standard Board, "Objectives of Financial Reporting by Business Enterprises," **Statement of Financial Accounting Concept No. 1**. 1978, par. 30.
- 4- Firth , Micheal., "The Impact of Size, Stock Market Listing and Auditors on Voluntary Disclosure in Corporate Annual Reports," **Accounting and Business Research**, 9, Autumn, 1979.
- 5 - Jensen , M.C., and Meckling , W. H., "Theory of the Firm, Managerial Behavior, Agency Cost and Ownship Structure," **Journal of Financial Economics**, 3, October,

1976.

6- Hendriksen, Eldon S., **Accounting Theory** 5th. ed Irwin, 1990.

7- Myers, S. C., "Determinants of Corporate Borrowing," **Journal of Financial Economics**, 4, November, 1977.

8- Olusegun Wallace, R.S., Kamal Naser and Araceli, Mora, "The Relationship Between the Comprehensiveness of Corporate Annual Reports and Firm Characteristics in Spain," **Accounting and Business Research**, Vol. 25, No. 97, 1994.

9-Shipper, K., "Discussion of Voluntary Corporate Disclosure," **Journal of Accounting Research**, 19, Supplement 1981.

10- Singhvi, S., and Desai, H. B., "An Emprical Analysis of the Quality of Corporate Finacial Disclosure," **Accounting Review**, 46, January 1971.

11- Van Horne, James C., **Finacial Management and Policy**, Prentice - Hall of India, 1983.